

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Μετάβαση προς έναν ανταγωνιστικότερο και αποδοτικότερο τομέα άμυνας και ασφάλειας»

[COM(2013) 542 final]

(2014/C 67/25)

Εισηγητής: **ο κ. VAN IERSEL**

Συνεισηγήτρια: **η κ. HRUŠECKÁ**

Στις 3 Ιουλίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Μετάβαση προς έναν ανταγωνιστικότερο και αποδοτικότερο τομέα άμυνας και ασφάλειας

COM(2013) 542 final.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 26 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 493η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 16 και τις 17 Οκτωβρίου 2013 (συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 172 ψήφους υπέρ, 23 ψήφους κατά και 24 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει θερμά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Άμυνας του προσεχούς Δεκεμβρίου, το οποίο θα βασιστεί σε ανακοίνωση της Επιτροπής⁽¹⁾ και σε έκθεση της Ύπατης Εκπροσώπου/επικεφαλής του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας⁽²⁾. Οι πρωτοβουλίες αυτές αποτελούν εξαιρετικά επείγουσα και έγκαιρη ανταπόκριση στις εσωτερικές και εξωτερικές προκλήσεις, με στόχο την προαγωγή της μακροπρόθεσμης προβλεψιμότητας και αξιοπιστίας της ευρωπαϊκής άμυνας.

1.2 Η ανακοίνωση και η (προσωρινή) άποψη της Ύπατης Εκπροσώπου ξεπερνούν τις συνήθεις αναστολές και θέτουν την παρούσα κατάσταση και τις προς ανάληψη ενέργειες στη σωστή τους διάσταση.

1.3 Ειδικότερα, στην έκθεση της Ύπατης Εκπροσώπου υποστηρίζεται με πειστικό τρόπο ότι μια σφαιρική στρατηγική όσον αφορά την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) είναι απολύτως αναγκαία για την εκπλήρωση των απαιτήσεων που τίθενται στον τομέα της ευρωπαϊκής άμυνας και ασφάλειας. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι η ΚΠΑΑ θα προσφέρει το πλέον ενδεδειγμένο πλαίσιο για εποικοδομητική συνεργασία στον τομέα των στρατιωτικών δυνατοτήτων, αλλά τονίζει επιπροσθέτως ότι η εν λόγω συνεργασία θα αποτελέσει επίσης προαπαιτούμενο για μια αξιόπιστη ΚΠΑΑ.

1.4 Για την επιτυχή έκβαση της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας απαιτείται η επίτευξη ευνοϊκών πολιτικών προϋποθέσεων. Δεδομένου

ότι η πορεία προς την υλοποίηση ουσιαστικών προσαρμογών στις ευρωπαϊκές (βιομηχανικές) αμυντικές δομές θα είναι μακροχρόνια και ακανθώδης, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ύψιστη προϋπόθεση για την πραγματοποίηση της άκρως επιβεβλημένης προόδου συνιστά η αταλάντευτη δέσμευση των αρχηγών των κυβερνήσεων της ΕΕ.

1.5 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι το Συμβούλιο θα πρέπει να καταλήξει σε ορισμένα συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της συνεργασίας στον τομέα της ευρωπαϊκής άμυνας που θα αποτελέσουν σαφές μήνυμα για το μέλλον.

1.6 Η ΕΟΚΕ στηρίζει τον στόχο της διαφύλαξης μιας ανεξάρτητης ευρωπαϊκής άμυνας, κατ' αναλογία προς την οικονομική βαρύτητα της Ευρώπης και τα λοιπά συμφέροντα στο παγκόσμιο προσκήνιο. Ο μακροπρόθεσμος στόχος θα πρέπει να έγκειται στην αυτόνομη προστασία των ευρωπαίων πολιτών, σε συνδυασμό με τη διασφάλιση της αδιάλειπτης παροχής σύγχρονου εξοπλισμού στις ένοπλες δυνάμεις, καθώς και με την προάσπιση των ευρωπαϊκών αξιών (ανθρώπινα δικαιώματα, δημοκρατία)⁽³⁾.

1.7 Το νέο στάδιο της μετάβασης επηρεάζει επίσης την άμυνα και την ασφάλεια στην Ευρώπη. Γεωπολιτικές αλλαγές συντελούνται σε μια περίοδο σοβαρής στασιμότητας της οικονομίας και επίμονης ανεργίας σε εκτεταμένα τμήματα της Ευρώπης. Παράλληλα, κάνουν την εμφάνισή τους νέοι φορείς στην παγκόσμια σκηνή. Οι παγκόσμιες εξελίξεις συντελούνται ταχύτερα από τις εξελίξεις στην Ευρώπη. Το χάσμα διευρύνεται. Η Ευρώπη οφείλει να προσαρμοστεί γρηγορότερα προκειμένου να μπορέσει να συμβαδίσει με τις άλλες χώρες.

(1) Μετάβαση προς έναν ανταγωνιστικότερο και αποδοτικότερο τομέα άμυνας και ασφάλειας, COM κλπ.

(2) Τα έγγραφα αυτά δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμη. Υπάρχει ήδη ένα έγγραφο με προσωρινή γνώμη της Ύπατης Εκπροσώπου.

(3) ΕΕ C 299, 4.10.2012, σ. 17.

1.8 Επιπλέον, η ανάγκη ανταγωνιστικής βιομηχανίας, σε συνδυασμό με τη συρρίκνωση των χρηματοδοτικών πόρων, επιβάλλει την επιδίωξη οικονομικής αποδοτικότητας. Οι ευρωπαϊκές προσεγγίσεις – δια της υποκατάστασης των αντιπαραγωγικών αλληλοεπικαλύψεων, των ασυντόνιστων πολιτικών, καθώς και των υφιστάμενων ελλείψεων – χρειάζεται να βελτιώσουν τη σχέση ποιότητας/τιμής, πράγμα το οποίο θα έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της κατασπατάλησης πόρων και την αύξηση της παραγωγής προς όφελος των φορολογουμένων.

1.9 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την εύστοχη και οξυδερκή ανάλυση που περιλαμβάνεται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά τη σχετική θέση της Ευρώπης. Μια παρεμφερής ανάλυση είχε ωθήσει πέρυσι την ΕΟΚΕ να απευθύνει έκκληση για ριζική αλλαγή νοοτροπίας στην Ευρώπη έναντι θεμάτων κοινής άμυνας ⁽⁴⁾.

1.10 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ειδικότερα με τις παρατηρήσεις που διατυπώνονται στο κεφάλαιο 9 της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά τα κυριότερα θέματα προς συμπεριληψη στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου και, πιο συγκεκριμένα, την ανάπτυξη: ευρωπαϊκής στρατηγικής προσέγγισης, κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ⁽⁵⁾, καθώς και ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανικής στρατηγικής.

1.11 Η Ευρώπη έχει επιτακτική ανάγκη μιας «κοινής γλώσσας στον τομέα της άμυνας», πράγμα το οποίο προϋποθέτει τη μετάβαση από μια εθνική προσέγγιση σε μια κοινή ευρωπαϊκή αντίληψη των υφιστάμενων στρατηγικών αναγκών, ούτως ώστε η εκπλήρωση των εθνικών συμφερόντων να επιτυγχάνεται μέσω της επιδίωξης κοινών ευρωπαϊκών στρατηγικών στόχων.

1.12 Μια πολιτική και μη στρατιωτική δέσμευση είναι επίσης απαραίτητη, με μέλημα την ορδή ενήμερωση της κοινής γνώμης σχετικά με τη σημασία των ευρωπαϊκών στρατηγικών –συνολικών και βιομηχανικών– συμφερόντων, προκειμένου να προαχθεί περαιτέρω η ενεργός υποστήριξη των πολιτών και των φορολογουμένων. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι μια υγιής Ευρώπη με βάση αμυντική βιομηχανία θα προσφέρει επίσης μια σημαντική συμβολή στην ευρωπαϊκή μεταποιητική βιομηχανία στο σύνολό της ⁽⁶⁾.

1.13 Για την επίτευξη αυτού του εξαιρετικά φιλόδοξου στόχου, απαιτείται η ανάληψη σχετικής δέσμευσης εκ μέρους του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού κρατών μελών. Σε περίπτωση απροθυμίας του συνόλου των κρατών μελών να συμμετάσχουν στο εν λόγω εγχείρημα, τότε η συγκεκριμένη διαδικασία θα πρέπει να δρομολογηθεί με τη συμμετοχή όσων εκδηλώσουν προθυμία προς το σκοπό αυτό.

1.14 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τον ρόλο της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (ΕΟΑ), που θα χρειαστεί να συνεργαστούν στενά για να τεθεί σε εφαρμογή η ανακοίνωση υπό εξέταση, και επιδοκιμάζει σε μεγάλο βαθμό τις ενέργειες που προβλέπονται από την Επιτροπή. Στο κεφάλαιο 6 της παρούσας γνωμοδότησης η ΕΟΚΕ διατυπώνει ορισμένες συμπληρωματικές παρατηρήσεις και συστάσεις επί των προτάσεων της Επιτροπής.

1.15 Η υιοθέτηση μιας προορατικής βιομηχανικής πολιτικής δεν εξετάζεται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αντιθέτως, η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ιδιαίτερη θέση που κατέχει ο αμυντικός τομέας στις θεσμικές αγορές απανταχού της γης σε ποσοστό 100 %. Μια προορατική βιομηχανική πολιτική σε επιλεγμένους τομείς, την οποία θα εφαρμόζουν τα κράτη μέλη ή/και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι απολύτως αναγκαία για την επίτευξη παραγωγής

προσαρμοσμένης στις σύγχρονες ανάγκες και οικονομικής αποδοτικότητας. Η από κοινού ανάληψη αρμοδιοτήτων εκ μέρους της ΕΕ και των κρατών μελών, καθώς και η αλληλεπίδραση και οι συνέργιες μεταξύ στρατιωτικών και μη στρατιωτικών σχεδίων και τεχνολογιών θα αποδειχθεί εξαιρετικά εωφελής και συμφέρουσα από οικονομική άποψη.

1.16 Απαιτείται να προσδιοριστούν νέα έργα σε πολυμερές ευρωπαϊκό πλαίσιο, ήδη από το στάδιο του αρχικού σχεδιασμού, αξιοποιώντας την εμπειρία του ΕΟΑ. Δεδομένου ότι ενδέχεται να παρέλθουν δεκαετίες προτού καταστούν πλήρως λειτουργικά, τα εν λόγω έργα θα ήταν σκόπιμο να δρομολογηθούν το ταχύτερο δυνατόν.

1.17 Η δημόσια και ιδιωτική Ε&Α αποτελεί δραστηριότητα μείζονος σημασίας. Στον εν λόγω πεδίο δράσης, οι επενδύσεις στον αμυντικό τομέα βρίσκονται στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2006 ⁽⁷⁾. Κατά τη διαδικασία συνολικού σχεδιασμού, κρίνεται σκόπιμο να προβλεφθούν δυνατότητες βελτίωσης των επενδυτικών συνθηκών και διοχέτευσης των πραγματοποιούμενων επενδύσεων σε συγκεκριμένα έργα.

1.18 Η βασική ευθύνη βαρύνει τις σημαντικότερες χώρες-παραγωγούς που αποτελούν την κινητήρια δύναμη της εν λόγω διαδικασίας. Η διασφάλιση αρμονικών σχέσεων μεταξύ των χωρών αυτών και των υπολοίπων κρατών μελών είναι επιβεβλημένη. Οι ΜΜΕ και οι ερευνητικές εγκαταστάσεις όλων των χωρών θα πρέπει να συνδέονται στενά μεταξύ τους, με μέλημα τη συμμετοχή του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού κρατών μελών σε μια ευρωπαϊκή στρατηγική.

1.19 Λαμβανομένης υπόψη της δυσaréσκειας που επικρατεί μεταξύ των εργαζομένων στον εν λόγω τομέα εξαιτίας ανοργάνωτων αναδιοργανώσεων, η υιοθέτηση προβλέψιμων πολιτικών καθίσταται ακόμη περισσότερο αναγκαία. Απαιτείται επίσης συντονισμός όσον αφορά την πρόβλεψη των αλλαγών προκειμένου να διασφαλιστούν αξιοπρεπείς συμβάσεις και προοπτικές εργασίας. Επιπλέον, κρίνεται απαραίτητο να επιδιωχθεί η διεξαγωγή κοινωνικού διαλόγου.

1.20 Η παρούσα γνωμοδότηση εστιάζεται κατά κύριο λόγο σε αρχές άσκησης πολιτικής, επιδιώκοντας την επίτευξη προόδου σε έναν στρατιωτικό τομέα ο οποίος δεν επιδέχεται την παραμικρή καθυστέρηση. Τα πρώτα βήματα προόδου που θα σημειωθούν τον Δεκέμβριο ελπίζεται ότι θα προετοιμάσουν το έδαφος για την επιτυχή συνέχιση αυτής της προσπάθειας. Κατά τη διαμόρφωση στρατηγικών προσανατολισμών και συγκεκριμένων σχεδίων κρίνεται σκόπιμη η συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, των κυβερνήσεων, της Επιτροπής, του ΕΟΑ, των εθνικών κοινοβουλίων, καθώς και της βιομηχανίας (συμπεριλαμβανομένων των εκπροσώπων των εργαζομένων σε αυτήν).

2. Η Ευρώπη ενόπιον προκλήσεων

2.1 Η Επιτροπή ορθώς επισημαίνει ότι «η παγκόσμια ισορροπία δυνάμεων μεταβάλλεται, καθώς εμφανίζονται νέα κέντρα βαρύτερα και οι ΗΠΑ αναπροσανατολίζουν το επίκεντρο του στρατηγικού τους ενδιαφέροντος προς την Ασία». Οι χώρες BRIC (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα) μεγιστοποιούν τις στρατιωτικές τους δαπάνες-ειδικότερα, η Κίνα και η Ρωσία έχουν αυξήσει σημαντικά τους προϋπολογισμούς τους έως το 2015.

2.2 Οι αμερικανικές πιέσεις προς την Ευρώπη για την πλήρη συμμετοχή της στις συνολικές στρατιωτικές δαπάνες του δυτικού κόσμου πολλαπλασιάζονται διαρκώς. Λόγω δημοσιονομικών περιορισμών, οι Ηνωμένες Πολιτείες προβαίνουν σε εξορθολογισμό της άμυνάς τους, πράγμα το οποίο επηρεάζει επίσης τις συμφωνίες με τους Ευρωπαίους.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 299, 4.10.2012, σ. 17.

⁽⁵⁾ Βλ. άρθρο 42 της ΣΕΕ.

⁽⁶⁾ Εν προκειμένω, εξαιρετικά χαρακτηριστικό παράδειγμα στον τομέα της μη στρατιωτικής βιομηχανίας αποτελεί η πολύ επιτυχημένη και δυναμική ανάπτυξη των αεροσκαφών Airbus.

⁽⁷⁾ Βλ. ΕΟΑ - Αμυντικά δεδομένα του 2011.

2.3 Το χάσμα μεταξύ των ΗΠΑ και της Ευρώπης είναι τεράστιο. Το 2010, ο συνολικός αμυντικός προϋπολογισμός της Ευρώπης (εκτός της Δανίας) ανήλθε σε 196 δισ. ευρώ, έναντι 520 δισ. ευρώ για τον αντίστοιχο αμερικανικό προϋπολογισμό⁽⁸⁾. Ακόμη σημαντικότερο θεωρείται το γεγονός ότι ο συνολικός ευρωπαϊκός προϋπολογισμός E&A αντιστοιχεί στο 1/7 του αμερικανικού, το οποίο επηρεάζει τον εξοπλισμό και την κινητοποίηση του ενόπλου προσωπικού.

2.4 Εν τω μεταξύ, οι απειλές είναι πολλαπλές. Οι πολιτικές και στρατιωτικές εντάσεις παραμένουν αμείωτες, ενώ προκύπτουν νέες εντάσεις –ορισμένες δε εξ αυτών ακόμη και προ των πυλών της Ευρώπης. Επιδιώκοντας να συμπορευθούν με τις παραδοσιακές δυνάμεις, ορισμένοι νέοι φιλόδοξοι παγκόσμιοι παράγοντες επιθυμούν να διασφαλίσουν την εναρμόνιση της εθνικής άμυνας τους με τα οικονομικά και λοιπά τους συμφέροντα.

3. Ευρωπαϊκές προσεγγίσεις

A. Πολιτική προσέγγιση

3.1 Οι Ευρωπαίοι βρίσκονται αντιμέτωποι με δύο αλληλένδετες κατηγορίες προβλημάτων:

- σημαντικές περικοπές των αμυντικών δαπανών που δημιουργούν κενά και καταφέρουν πλήγμα στις εθνικές αμυντικές δυνατότητες και ικανότητες, ιδίως λόγω της ακατάπαυστης μείωσης των δαπανών E&A·
- γεωπολιτικές αλλαγές, οι οποίες θα πρέπει να ωθήσουν σε πολύ στενότερη ευρωπαϊκή συνεργασία και σε μεγαλύτερο βαθμό ανεξαρτησίας στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας.

Εντούτοις, η πορεία των συζητήσεων σε ευρωπαϊκή κλίμακα σχετικά με αυτά τα δύο αλληλένδετα ζητήματα βρίσκεται ακόμη στα σπάργανα.

3.2 Τα κυβερνητικά έγγραφα⁽⁹⁾ αντανακλούν στο σύνολό τους εκτεταμένη μείωση των αμυντικών δαπανών⁽¹⁰⁾. Τα εν λόγω έγγραφα εστιάζονται πρωτίτως σε προσαρμογές εντός εθνικού πλαισίου: «Πώς μπορεί να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή οικονομική απόδοση με παράλληλη διατήρηση ικανοποιητικού επιπέδου ικανοτήτων;». Τα κράτη μέλη εξακολουθούν να απέχουν πόρρω από έναν τρόπο σκέψης ικανό να θέτει με φυσικότητα τις εθνικές αμυντικές ικανότητες σε μια ευρωπαϊκή προοπτική.

3.3 Η ΕΟΚΕ κατέληξε πέρυσι στο συμπέρασμα ότι «Η πολιτική άμυνας προκύπτει από τα στρατηγικά συμφέροντα των χωρών [...] που στην Ευρώπη καθορίζονται κυρίως με εθνικούς όρους. Οι παρωχημένες προσεγγίσεις οδηγούν εμφανώς σε αυξανόμενο κατακερματισμό, κενά, πλεονάζουσα ικανότητα και απουσία διαλειτουργικότητας στις ευρωπαϊκές αμυντικές ικανότητες»⁽¹¹⁾.

3.4 Τα εξήντα χρόνια ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και η ενιαία αγορά οδήγησαν στην εμφάνιση ανθεκτικών οικονομικών και εταιρικών δομών που διαμορφώνουν ένα ισχυρό εσωτερικό μοντέλο

οικονομικών δραστηριοτήτων. Εντούτοις, όσον αφορά τον στρατιωτικό και τον αμυντικό τρόπο σκέψης, πολλώ δε μάλλον τα θέματα οργάνωσης, η Ευρώπη παραμένει ακόμη σε πρώιμο στάδιο.

3.5 Η άμυνα ως συνιστώσα της εξωτερικής πολιτικής, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί την κατ' εξοχήν έκφραση της εθνικής κυριαρχίας, σχεδιάζεται, διαμορφώνεται και υλοποιείται σύμφωνα με εθνικές κατευθύνσεις. Οποιαδήποτε πολυεθνική συνεργασία, είτε με Ευρωπαίους εταίρους είτε με εταίρους εκτός Ευρώπης, εξετάζεται υπό αυτήν την οπτική γωνία.

3.6 Διάφορες πρωτοβουλίες για την υπερνίκηση των υφιστάμενων εγγενών εμποδίων έχουν έως τώρα αποτύχει σε μεγάλο βαθμό. Το στρατιωτικό σύμφωνο ή η συμφωνία αμυντικής συνεργασίας του Saint-Malo που συνήφθη μεταξύ της Αγγλίας και της Γαλλίας το 1998 αναμένεται να σηματοδοτήσει σημαντικά βήματα στον τομέα της στρατιωτικής συνεργασίας. Μετά από μια δεκαπενταετία, και παρά τη διεξαγωγή περαιτέρω διαπραγματεύσεων, τα αποτελέσματα παραμένουν πενιχρά.

3.7 Μια εξαετής πρωτοβουλία του 1998 κατέληξε, το 2000, σε επιστολή προθέσεων (ΕΠ) των έξι σημαντικότερων χωρών-παραγωγών –της Γαλλίας, της Γερμανίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιταλίας, της Ισπανίας και της Σουηδίας, των λεγόμενων «χωρών της ΕΠ»– η οποία οδήγησε στη σύναψη Συνθήκης σχετικά με την αναδιάρθρωση και τη λειτουργία της αμυντικής βιομηχανίας. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, η εν λόγω Συνθήκη δεν απέφερε απτά αποτελέσματα όσον αφορά τον σχεδιασμό και τη συνεργασία με τη βιομηχανία, αλλά και όσον αφορά τις ικανότητες και την έρευνα.

3.8 Υφίστανται και άλλες μορφές συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, όπως π.χ. η συνεργασία του πολεμικού ναυτικού των Κάτω Χωρών και του Βελγίου, η Αμυντική Συνεργασία των Βορείων Χωρών (Δανία, Φινλανδία, Ισλανδία, Νορβηγία και Σουηδία) και η συνεργασία των χερσαίων δυνάμεων της Γερμανίας και της Ολλανδίας. Ωστόσο, αυτές οι μορφές συνεργασίας δεν θα πρέπει να συγχέονται με τη βιομηχανική συνεργασία, η οποία εξακολουθεί να είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη.

3.9 Το 2004, συστάθηκε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας με μέλημα τη διαρθρωτική συνεργασία στον τομέα της άμυνας και παράλληλη υποστήριξη από πρωτοβουλίες της Επιτροπής. Παρά την επίτευξη κάποιων προόδου, η διαρθρωτική συνεργασία δεν έχει μέχρι στιγμής λάβει σάρκα και οστά, ελλείψει σχετικής δέσμευσης εκ μέρους των κρατών μελών.

3.10 Εν κατακλείδι, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι –παρά την αυξανόμενη συνειδητοποίηση της ανάγκης στενότερης συνεργασίας και ευρωπαϊκού αμυντικού οράματος– η απουσία πολιτικής βούλησης, οι παραδοσιακές αντιλήψεις και τα κατεστημένα συμφέροντα, παρεμπόδισαν την υλοποίηση αξιοσημείωτης προόδου.

B. Βιομηχανία

3.11 Η αντίδραση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας έναντι των διεθνών εξελίξεων υπήρξε μάλλον διαφορετική:

- η εν λόγω βιομηχανία δρα σε παγκόσμια κλίμακα· συνδέεται κατ' ανάγκη με τις εθνικές κυβερνήσεις, αλλά είναι επίσης εξαιρετικά δραστήρια στις διεθνείς αγορές και λειτουργεί ολοένα και περισσότερο ως βάση για θετικά αποτελέσματα·

- επιπλέον, οι κυριότερες βιομηχανίες δραστηριοποιούνται τόσο στον στρατιωτικό όσο και στον μη στρατιωτικό τομέα· το πιο δυναμικό μη στρατιωτικό τμήμα αυτής της βιομηχανίας γνωρίζει άνθηση λόγω της συρρίκνωσης των πωλήσεων στρατιωτικού υλικού και των αντίστοιχων εσόδων, ιδίως στην Ευρώπη.

⁽⁸⁾ Πηγή: ΕΟΑ, Ιανουάριος 2012.

⁽⁹⁾ **Strategic Defence and Security Review** (Αναθεώρηση της στρατηγικής άμυνας και ασφάλειας), Ηνωμένο Βασίλειο, Οκτώβριος 2010. *Livre Blanc sur la Défense et la sécurité nationale* (Λευκή Βίβλος για την εθνική άμυνα και ασφάλεια), Γαλλία, Μάιος 2013.

⁽¹⁰⁾ Ιδιαίτερα σαφείς σχετικά με τον αντίκτυπο αυτής της μείωσης ήταν οι εύστοχες παρατηρήσεις του Γάλλου Υπουργού Άμυνας, κ. Jean-Yves Le Drian, σε ομιλία που εκφώνησε στο Παρίσι, στην Ecole militaire, στις 29 Απριλίου του τρέχοντος έτους.

⁽¹¹⁾ Όπου και προηγουμένως, σημ. 1.2.

3.12 Για μεγάλο χρονικό διάστημα, η εν λόγω βιομηχανία ανησυχούσε σχετικά με την ανταγωνιστική της θέση, ενώ η θεσμική της θέση ποικίλλει σημαντικά από χώρα σε χώρα: από τις εξ ολοκλήρου κρατικές επιχειρήσεις έως τις ιδιωτικές εταιρείες, με όλες τις ενδιάμεσες δυνατές παραλλαγές. Ο κοινός παρονομαστής έγκειται στο γεγονός ότι ο ρόλος των κυβερνήσεων υπερτερεί παντού. Παρά την (μερική) ιδιωτικοποίηση, ο σύνδεσμος μεταξύ βιομηχανίας και κυβερνήσεων παραμένει πολύ ισχυρός διότι εξαρτάται από τη (μονοπωλιακή) ζήτηση και τις κανονιστικές ρυθμίσεις των κυβερνήσεων, καθώς και από τις άδειες εξαγωγής.

3.13 Η βιομηχανία θα προτιμούσε την ενοποίηση σε ευρωπαϊκή κλίμακα, αλλά η αγορά είναι υπερβολικά περιορισμένη. Η BAE-Systems, η Finmeccanica και, σε μικρότερο βαθμό, η Thales και η EADS δραστηριοποιούνται ενεργά στις ΗΠΑ. Εντούτοις, στην Ευρώπη, δεν μπορούν να ασκήσουν ελεύθερα τις δραστηριότητές τους επειδή, λόγω ειδικών σχέσεων, οι εθνικές κυβερνήσεις εξακολουθούν να έχουν τον πρώτο λόγο για κάθε στρατηγική απόφαση που λαμβάνεται στην εν λόγω βιομηχανία.

3.14 Η δυναμική της αγοράς επιτείνει τον ανταγωνισμό σε παγκόσμια κλίμακα. Η αμερικανική βιομηχανία εντείνει τις προσπάθειές της στον τομέα των εξαγωγών, με στόχο την αντιστάθμιση της μείωσης που παρατηρείται σε ορισμένες εγχώριες αγορές. Νέοι παγκόσμιοι παράγοντες θα καλύπτουν ολοένα και περισσότερο τις δικές τους ανάγκες, θέτοντας επίσης ως στόχο την πραγματοποίηση εξαγωγών και, συνεπώς, θα ανταγωνίζονται με την ευρωπαϊκή βιομηχανία στις αγορές τρίτων χωρών.

3.15 Τέλος, η βιομηχανία ενστερνίζεται την άποψη που υπογράμμισε ιδιαίτερα η ΕΟΚΕ το περασμένο έτος, σύμφωνα με την οποία μια ώριμη αμυντική βιομηχανία δεν μπορεί επ' ουδενί να κατέχει αξιόπιστη θέση διεθνώς εάν δεν διαθέτει στέρεη εσωτερική βάση. Λαμβανομένης υπόψη της συνιστώσας του στρατιωτικού εξοπλισμού που αφορά την υψηλή τεχνολογία, δεν υπάρχει πλέον καμία μεμονωμένη εθνική αγορά και κανένας εθνικός αμυντικός προϋπολογισμός με επίπεδο που να κρίνεται ικανοποιητικό. Η εξέλιξη αυτή παρατηρείται εδώ και μια εικοσαετία και οι συνέπειές της γίνονται όλο και πιο αισθητές.

3.16 Προς την κατεύθυνση μιας ανεξάρτητης ευρωπαϊκής άμυνας, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ως υψηλή προτεραιότητα τις κυριαρχικές ικανότητες και την υψηλή προστιθέμενη αξία των επενδύσεων, οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να είναι η Ευρώπη σε θέση να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στο παγκόσμιο προσκήνιο, ενώ συγχρόνως θα συμβάλουν στην προαγωγή ενός νέου τρόπου σκέψης μεταξύ των Ευρωπαίων.

3.17 Πρόσφατα, η βιομηχανία επανέλαβε όλα τα συνήθη επιχειρήματα υπέρ σταθερών και προβλέψιμων συστημάτων τεχνολογίας και παραγωγής, με μακροπρόθεσμο ορίζοντα και ευρωπαϊκή κατεύθυνση, σε κάθε τομέα.

3.18 Η βιομηχανία κρούει τον κώδωνα του κινδύνου. Εναλλακτική λύση για την επιβίωση της εν λόγω βιομηχανίας, αλλά και για τη διατήρηση της κερδοφορίας και των θέσεων εργασίας της, αποτελεί η αύξηση της μη στρατιωτικής παραγωγής. Σε αυτήν την περίπτωση, ωστόσο, η Ευρώπη δεν θα διέθετε πλέον –σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό– δική της αμυντική βιομηχανία, πράγμα το οποίο θα μπορούσε επίσης να επηρεάσει την εξωτερική της πολιτική.

3.19 Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, εκπροσωπούμενες από την IndustriAll, εκδηλώνουν παρεμφερείς εκτεταμένες ανησυχίες. Το

2011, ο κλάδος της αεροδιαστημικής και αμυντικής βιομηχανίας απασχολούσε άμεσα 7330 00 εξειδικευμένα άτομα στην Ευρώπη⁽¹²⁾, ενώ άλλα δύο εκατομμύρια άτομα εξαρτώντουσαν έμμεσα από αυτόν. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, το εργατικό δυναμικό μειώθηκε σημαντικά και οι θέσεις εργασίας απειλούνται από πρόσθετες δημοσιονομικές περικοπές. Ο κλάδος της αμυντικής βιομηχανίας δεν ελκύει πια επαρκώς τους νέους, λόγω του απόρροου μέλλοντός του.

3.20 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι οι εργαζόμενοι πληρώνουν σε μεγάλο βαθμό το τίμημα της αποτυχίας των κυβερνήσεων να προβούν στην αναδιάρθρωση των αμυντικών οργανώσεών τους. Αναβάλλοντας τον εξορθολογισμό της στρατιωτικής βάσης τους, οι κυβερνήσεις έχασαν την ευκαιρία να επενδύσουν στην αποτελεσματική ανανέωση των σχετικών ικανοτήτων, με συνακόλουθες αρνητικές επιπτώσεις για το εργατικό δυναμικό.

3.21 Σε περίπτωση που συνεχιστούν οι ασυντόνιστες και ανοργάνωτες αναδιοργανώσεις, η παρούσα κατάσταση θα οδηγήσει σε διαρκώς εντεινόμενη αντίσταση. Για την υλοποίηση προορατικών αλλαγών πολιτικής, καθίσταται αναγκαία η συμμετοχή εκπροσώπων του εργατικού δυναμικού, τόσο σε εταιρικό όσο και σε εδαφικό επίπεδο, προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν απότομες προσαρμογές.

3.22 Η απασχόληση, σε μικρότερη ενδεχομένως κλίμακα, θα απαιτήσει πολύ περισσότερο ευρωπαϊκό συντονισμό στον τομέα της τεχνολογίας και της παραγωγής. Κατά την εν λόγω διαδικασία, χρειάζεται να προληφθεί η επισφαλής απασχόληση με την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων και δυνατοτήτων προκειμένου να διασφαλιστούν, στον μέγιστο δυνατό βαθμό, αξιοπρεπείς συμβάσεις και προοπτικές εργασίας. Κρίνεται δε αναγκαίο να επιδιωχθεί η διεξαγωγή εποικοδομητικού κοινωνικού διαλόγου σε διάφορα επίπεδα.

3.23 Ο εξορθολογισμός της ευρωπαϊκής παραγωγής λόγω δημοσιονομικών περικοπών πρέπει να αναληφθεί κατά τρόπο συγκροτημένο, πράγμα το οποίο προϋποθέτει έντιμο κοινωνικό διάλογο για τη διατήρηση της απασχόλησης και τη διευκόλυνση της μετάταξης προσωπικού σε περιπτώσεις πλεονάζοντος δυναμικού. Τόσο η βιομηχανία όσο και το προσωπικό βρίσκονται σε καλύτερη μοίρα εντός ενός –προβλέψιμου και σύμφωνου με τις επιταγές της αγοράς– ευρωπαϊκού πλαισίου, παρά υπό καθεστώς βραχυπρόθεσμων και κακοσχεδιασμένων αναδιοργανώσεων πραγματοποιούμενων σε αμιγώς εθνική βάση, χωρίς σαφείς στόχους⁽¹³⁾.

4. Πολιτικές συνθήκες και δυναμικές προοπτικές

4.1 Οι προοπτικές της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας θα γίνουν σταδιακά τόσο αβέβαιες που θα απαιτήσουν τη διεξαγωγή εις βάθος συζήτησης μεταξύ των Ευρωπαίων –αν όχι μεταξύ όλων, τουλάχιστον μεταξύ εκείνων που είναι πρόθυμοι να το πράξουν– σχετικά με τις μελλοντικές εξελίξεις.

4.2 Απαιτείται η διαμόρφωση νέας νοοτροπίας και η ανάπτυξη «κοινής γλώσσας», τόσο μεταξύ των κρατών μελών όσο και στο επίπεδο της ΕΕ, εκλαμβάνοντας ως αφετηρία τις ακόλουθες τρεις βασικές παραδοχές:

— μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή οικονομία απαιτεί κοινή προσέγγιση στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας για τη διαφύλαξη και την προάσπιση των συμφερόντων, τόσο των δικών του όσο και εκείνων των πολιτών, καθώς και των απόψεών του στο παγκόσμιο προσκήνιο·

⁽¹²⁾ Σύνδεσμος Αεροδιαστημικής και Αμυντικής Βιομηχανίας (ASD), Ετήσια έκθεση του 2012.

⁽¹³⁾ Βλ. επίσης «Δώδεκα αιτήματα για βιώσιμη βιομηχανική πολιτική», Εκτελεστική επιτροπή της IndustriAll Europe, 12-13 Ιουνίου 2013.

— χρειάζεται μια κοινή ανάλυση των υφιστάμενων και των αναμενόμενων (μακροπρόθεσμων) παγκόσμιων εξελίξεων, ως σημείο εκκίνησης για την ανάπτυξη ιδεών και συγκεκριμένων προσεγγίσεων με σκοπό τη διατήρηση της συνολικής θέσης της Ευρώπης στον κόσμο·

— επιβάλλεται να επιδιωχθεί η σύνδεση της εξωτερικής πολιτικής, των απειλών, της άμυνας και της ασφάλειας, καθώς και των μακροπρόθεσμων προοπτικών, με μια βιώσιμη αμυντική βιομηχανία, συμπεριλαμβανομένου επίσης του τομέα της απασχόλησης.

4.3 Η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση του τεράστιου αντικτύπου αυτών των αλληλένδετων παραδοχών που αποτελούν συνεχώς αντικείμενο ατελέσφορης συζήτησης. Πολυάριθμες πρωτοβουλίες που δρομολογήθηκαν καλή τη πίστει κατά την τελευταία δεκαετία απέτυχαν επειδή ουδέποτε τέθηκε υπό αμφισβήτηση η εθνική κυριαρχία, δηλαδή οι εθνικές αντιλήψεις σχετικά με τις απειλές και τις θέσεις που επικρατούν στο πλαίσιο της εθνικής εξωτερικής πολιτικής. Κατά συνέπεια, η Ευρώπη ζει αυτή τη στιγμή με ένα ευρύ φάσμα θέσεων που είναι, μέχρι ενός ορισμένου σημείου, ασύμβατες μεταξύ τους. Χωρίς την αποδοχή κοινής κυριαρχίας στο πλαίσιο της ΕΕ, η ΕΟΚΕ θεωρεί ουτοπική την επίτευξη οποιασδήποτε αξιοσημείωτης προόδου.

Η συζήτηση πρέπει να ξεκινήσει σε νέα βάση με στόχο νέες, πιο ελπιδοφόρες, διεργασίες.

4.4 Δεδομένου του ευρέος φάσματος των υπεισερχόμενων πεδίων πολιτικής, η ΕΟΚΕ χαίρεται θερμά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Άμυνας του προσεχούς Δεκεμβρίου. Έως τώρα, την ευθύνη για την άμυνα και την ασφάλεια την είχαν πρωτίστως οι Υπουργοί Άμυνας, κατά κανόνα σύμφωνα με τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές των Υπουργών Εξωτερικών και υπό την αυστηρή εποπτεία των Υπουργών Οικονομικών.

4.5 Εν τω μεταξύ, το υφιστάμενο πλαίσιο αλλάζει άρδην εξαιτίας δραστικών δημοσιονομικών περιορισμών, αλλά και λόγω της ανάγκης εξορθολογισμού, σε συνδυασμό με νέα υποδείγματα και, άρα, με νέες απειλές. Λαμβανομένης, μεταξύ άλλων, υπόψη τόσο της αλληλεξάρτησης μεταξύ στρατιωτικής και μη στρατιωτικής τεχνολογίας και καινοτομίας όσο και της σχέσης μεταξύ άμυνας και δημόσιας ασφάλειας, σε αυτό το πλαίσιο υπεισέρχονται εξίσου και άλλες συνιστώσες της κυβερνητικής πολιτικής. Το σύνολο των εν λόγω παραγόντων καθιστά επιβεβλημένη μια ολιστική και σφαιρική προσέγγιση.

4.6 Πολύς κόσμος, ιδίως βιομήχανοι και εργαζόμενοι, υπολογίζει σε συγκροτημένο σκεπτικό και σε διαρθρωτική δράση, αρχής γενομένης από τον Δεκέμβριο και εφεξής. Εάν τυχόν η ΕΕ χάσει αυτή την ευκαιρία, τότε μπορεί να χρειαστούν ξανά πολλά χρόνια για να τεθεί σε θετική τροχιά κάποια ανάλογη διαδικασία.

4.7 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δεκεμβρίου θα είναι το πρώτο Συμβούλιο της ΕΕ που θα ασχοληθεί σφαιρικά με το ζήτημα της άμυνας. Λόγω των τεράστιων επιπλοκών που συνεπάγεται η διαμόρφωση νέων κατευθύνσεων, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι τα επόμενα Ευρωπαϊκά Συμβούλια θα είναι απολύτως αναγκαία για τη χάραξη μιας ορατής πορείας, σε συνδυασμό με αξιοπιστία και προβλεψιμότητα.

5. Βιομηχανική πολιτική

5.1 Η ΕΟΚΕ τάχθηκε σθεναρά υπέρ της ανακοίνωσης της Επιτροπής για τη βιομηχανική πολιτική⁽¹⁴⁾ που αποσκοπεί στη

⁽¹⁴⁾ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη βιομηχανική πολιτική (COM(2012) 582 final) και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την εν λόγω ανακοίνωση.

διαμόρφωση ακόμη πιο ευνοϊκών συνθηκών, πολιτικών και προγραμμάτων για την εγκαίνιαση, την ανάπτυξη, και την ενδυνάμωση βιομηχανικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη. Η Ευρώπη οφείλει να διασφαλίσει το βιομηχανικό της μέλλον σε ένα ανοικτό περιβάλλον.

5.2 Η άμυνα αποτελεί κυρίαρχο και μοναδικό τομέα ο οποίος, εκ φύσεως, λειτουργεί στις θεσμικές αγορές απανταχού της γης σε ποσοστό 100 %. Ο εν λόγω τομέας, καθώς και οι ερευνητικές εγκαταστάσεις του, συγκροτούνται και οργανώνονται κυρίως σύμφωνα με εθνικές κατευθύνσεις. Οι μικρότερες χώρες που δεν διαθέτουν δική τους βιομηχανική παραγωγή αγοράζουν «ετοιμοπαράδοτα» προϊόντα, πράγμα το οποίο συνοψίζεται στην πράξη σε αγορές από τις ΗΠΑ.

5.3 Οι μεγάλες εταιρείες και οι ΜΜΕ είναι αλληλοσυνδεδεμένοι μεταξύ τους σε ολόκληρη την ήπειρο είτε χάρη στη βιομηχανική ενοποίηση—με διασυνοριακές συγχωνεύσεις και εξαγορές— είτε χάρη στη διεθνοποίηση, ιδίως με τον βιομηχανικό ιστό των ΗΠΑ. Οι εξαγωγές εξακολουθούν να διαγράφουν θετική τροχιά. Το σημαντικότερο πρόσκομμα έγκειται στις περίπλοκες σχέσεις με τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, ελλείψει κοινού οριζόντιου.

5.4 Εκτός από τις δράσεις του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (ΕΟΑ), η ΕΕ δρομολόγησε δύο οδηγίες που προβλέπουν το άνοιγμα των ενδοευρωπαϊκών αγορών⁽¹⁵⁾. Η προθεσμία μεταφοράς των εν λόγω οδηγιών στο εθνικό δίκαιο ήταν το καλοκαίρι του 2011⁽¹⁶⁾, αλλά η πραγματική εφαρμογή πραγματοποιείται με βραδείς ρυθμούς.

5.5 Η ΕΟΚΕ χαίρεται θερμά την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁽¹⁷⁾, η οποία καταδεικνύει σημαντική πρόοδο από πλευράς αναλύσεων και προτάσεων. Η Επιτροπή ορθώς υπογραμμίζει, στο πλαίσιο μιας βιομηχανικής πολιτικής για τον αμυντικό τομέα, τη σημασία της εσωτερικής αγοράς για τα προϊόντα του τομέα της άμυνας, της E&A, του ρόλου των ΜΜΕ, της δυναμικής συμβολής της περιφερειακής πολιτικής, καθώς και της ανάπτυξης των κατάλληλων δεξιοτήτων.

5.6 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επικρίνει το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν προβάλλει επαρκώς ούτε την περίοπτη θέση του αμυντικού τομέα ούτε την ανάγκη προορατικής βιομηχανικής πολιτικής. Το ζητούμενο δεν είναι μόνο το άνοιγμα των αγορών, το οποίο χρήζει άλλωστε ενδεδειγμένου ορισμού λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του αμυντικού τομέα, συμπεριλαμβανομένου και του άρθρου 346 της ΣΛΕΕ.

5.7 Το ζητούμενο είναι επίσης η εγκαθίδρυση πολιτικής βάσης στην Ευρώπη, προκειμένου να παρασχεθεί στις κυβερνήσεις η δυνατότητα να συνεργάζονται για τη χάραξη του κοινού τους πεπρωμένου μακροπρόθεσμα. Μόνον τότε θα πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για την εγκαίνιαση σοβαρών κοινών προγραμμάτων από το στάδιο του αρχικού σχεδιασμού έως τη στοχοθετημένη έρευνα, καινοτομία και παραγωγή στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά σε μακροχρόνια βάση.

⁽¹⁵⁾ Δέση για την άμυνα, 2007

⁽¹⁶⁾ Οδηγία 2009/43/ΕΚ (ΕΕ L 146, 10.6.2009) για τη μεταφορά προ-όντων συνδεδεμένων με τον τομέα της άμυνας και οδηγία 2009/81/ΕΚ (ΕΕ L 216, 20.8.2009) για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών που αφορούν την άμυνα και την ασφάλεια. Η Δέση για την άμυνα περιείχε επίσης μια ανακοίνωση με θέμα «Στρατηγική για πιο ισχυρή και ανταγωνιστική ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία», COM (2007) 764, 05/12/2007.

⁽¹⁷⁾ Βλ. υποσημείωση 1.

5.8 Η E&A είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να γίνει η αρχή της αλυσίδας αξίας, η οποία θα πρέπει να εξευρωπαϊσθεί⁽¹⁸⁾. Αυτοί είναι οι λόγοι που συνηγορούν υπέρ της έμφασης στη συνεργασία στους τομείς της E&T και της E&A, τόσο κατά τη σύσταση του ΕΟΑ και των προκατόχων του –της Ομάδας Εξοπλισμού της Δυτικής Ευρώπης (WEAG) και της Ανεξάρτητης Ομάδας Ευρωπαϊκού Σχεδιασμού (IEPG– όσο και στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ. Εντούτοις, η πρακτική εφαρμογή λάμπει και πάλι δια της απουσίας της.

5.9 Για διάστημα μεγαλύτερο από μια τριακονταετία, η ατελής συνεργασία υπήρξε μάλλον ο κανόνας, παρά η εξαίρεση. Ορισμένα σχέδια, όπως εκείνο των ελικοπτέρων NH90 και εκείνο των μεταγωγικών A400M, εγκαινιάστηκαν μεν, αλλά υφίστανται παραδείγματα τα οποία αποδεικνύουν επίσης ότι οι απαιτήσεις των συστημάτων ήταν πολύ συχνά απλό άθροισμα των εθνικών απαιτήσεων, οι φάσεις της ανάπτυξης εξαιρετικά χρονοβόρες και τα τελικά προϊόντα υπερβολικά δαπανηρά.

5.10 Εκτός από ορισμένα σχετικά επιτυχημένα παραδείγματα, άλλες πρωτοβουλίες συνεργασίας –όπως π.χ. όσον αφορά τα ελικόπτερα NH90– απέτυχαν και, παράλληλα, τέθηκε σε εφαρμογή μια σειρά ανταγωνιστικών προγραμμάτων για μαχητικά αεροσκάφη (Typhoon, Rafale, Gripen), και, παράλληλα, τέθηκε σε εφαρμογή μια σειρά ανταγωνιστικών προγραμμάτων για μαχητικά αεροσκάφη, ενώ πολλές χώρες εντάχθηκαν στο πρόγραμμα για τα αμερικανικά μαχητικά αεροσκάφη F-35, καθώς και σε ευρύ φάσμα πυραυλικών προγραμμάτων.

5.11 Αυτή τη στιγμή δεν τίθενται σε εφαρμογή εκτεταμένα προγράμματα, ενώ τα υπάρχοντα συστήματα καθίσταται πεπαιωμένα και απαρχαιωμένα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η ΕΟΚΕ υποδεικνύει τα τεθωρακισμένα οχήματα, τα υποβρύχια, τα ελικόπτερα μεταφοράς, τα φορητά συστήματα αντιαεροπορικής άμυνας κλπ. Εν προκειμένω, τα νέα μη επανδρωμένα συστήματα φαίνονται να αποτελούν ιδανική ευκαιρία για την ανάληψη κοινών πρωτοβουλιών, αλλά στην πράξη δεν έχουν ακόμη ανακύψει τέτοιου είδους στόχοι. Μια άλλη δυνατότητα θα μπορούσε να είναι ίσως η επιδίωξη λιγότερο φιλόδοξης συνεργασίας, όσον αφορά π.χ. την τυποποίηση των ικανότητας εναέριου ανεφοδιασμού καυσίμων.

5.12 Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για τη δρομολόγηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων, ειδικότερα όσον αφορά την επόμενη γενιά εξ αποστάσεως πλοηγούμενων εναέριων συστημάτων (RAPS), βάσει συνεργιών με την Επιτροπή και υποστήριξης συστημάτων ασφαλών δορυφορικών επικοινωνιών. Θα μπορούσε επίσης να επιδιωχθεί η ανάληψη τομέων συνεργασίας (με τους Αμερικανούς), όπως π.χ. στον τομέα της ικανότητας εναέριου ανεφοδιασμού καυσίμων, τομέα με σοβαρή υστέρηση στον οποίο ο ΕΟΑ αναζητά ευρωπαϊκές λύσεις.

5.13 Στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υποδεικνύονται ορισμένες ευκαιρίες που χρήζουν πλήρους πολιτικής στήριξης. Εν προκειμένω, η απόκτηση υψηλής ευκρίνειας διαστημικής ικανότητας εποπτείας, καθώς και η εξασφάλιση συστημάτων διαδοχής του συστήματος της δορυφορικής απεικόνισης Helios, του δορυφορικού συστήματος Radarsat κλπ. θεωρείται ότι αποτελεί πρωτοβουλία καθοριστικής σημασίας. Στην προκειμένη περίπτωση, μείζον ζήτημα συνιστά η ομαδοποίηση της συνδυασμένης τεχνολογίας σε επίπεδο κρατών μελών, Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Διαστήματος (ΕΥΔ) και τα Κοινών Κέντρων Ερευνών (ΚΚΕρ), συμπεριλαμβανομένων επίσης των χρηματοδοτικών πόρων. Καμία ευρωπαϊκή χώρα δεν είναι σε θέση να φέρει εις πέρας το εν λόγω εγχείρημα κατά μόνας.

5.14 Τα έργα στον τομέα της άμυνας θα πρέπει να συνδυάζονται, όπου αυτό ενδείκνυται, με προγράμματα E&A της ΕΕ. Το 7ο

ΠΠ εκτείνεται ήδη σε έργα διπλής χρήσης. Η προστιθέμενη αξία έγκειται εν προκειμένω στη διευκόλυνση διασυνοριακών έργων. Η ΕΟΚΕ αιτείται τη συστηματικότερη συνεκτίμηση των τεχνολογικών διπλής χρήσης στο πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020».

5.15 Ζωτικής σημασίας στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής για τον αμυντικό τομέα κρίνεται επίσης η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των σημαντικότερων χωρών-παραγωγών και των υπολοίπων χωρών. Η συμμετοχή βιομηχανιών από όλες τις χώρες θα πρέπει να προαχθεί ενεργά με στόχο την πολιτική ανάμειξη και την οικονομική συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων χωρών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το ζήτημα των αντισταθμίσεων –το οποίο παρέχει συνήθως λαβή για πληθώρα συζητήσεων και επικρίσεων– μπορεί σταδιακά να εκλείψει. Οι εν λόγω συνιστώσες θα πρέπει να καταστούν αναπόσπαστο τμήμα μιας σφαιρικής ευρωπαϊκής στρατηγικής στον τομέα άμυνας.

5.16 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει το ακανθώδες ζήτημα της αγοράς «ετοιμοπαράδοτων» προϊόντων εκτός της ΕΕ. Στο πλαίσιο μιας ευρωπαϊκής αμυντικής στρατηγικής, οι συγκεκριμένες πολιτικές πρέπει να τύχουν επανεξέτασης. Το εν λόγω μείζον και εξαιρετικά περίπλοκο ζήτημα χρήζει αντιμετώπισης στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο.

5.17 Η εύρυθμη διαχείριση του ευρωπαϊκού αμυντικού τομέα άμυνας παρέχει πολύ καλύτερες ευκαιρίες για την επίτευξη ισορροπημένης διεθνούς συνεργασίας, ιδίως με τις ΗΠΑ. Λαμβανομένης υπόψη της προάσπισης των ιδίων συμφερόντων της εκ μέρους της αμερικανικής πλευράς, η ΕΟΚΕ ζητεί να ληφθεί σοβαρά υπόψη ο εξαιρετικός χαρακτήρας του τομέα άμυνας και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού κατά τις διαπραγματεύσεις για την επικείμενη Συμφωνία Ελεύθερων Συναλλαγών (ΣΕΣ).

5.18 Σε αυτό το πλαίσιο, απαιτείται επιπλέον να διασφαλιστεί δεόντως η συνέχιση της τροφοδότησης της ευρωπαϊκής αλυσίδας αξίας με βασικά και «ευαίσθητα» εξαρτήματα αμερικανικής προέλευσης. Η ύπαρξη μιας κοινής ευρωπαϊκής θέσης θα μπορούσε να διευκολύνει επίσης τις διαπραγματεύσεις με τρίτες χώρες σχετικά με την προμήθεια πρώτων υλών ζωτικής σημασίας.

5.19 Κατά τον ίδιο τρόπο, τα ευρωπαϊκά δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας χρήζουν της δέουσας διασφάλισης κατά την πραγματοποίηση εξαγωγών προς τρίτες χώρες.

5.20 Η επιτυχής συνεργασία μεταξύ βιομηχανιών προερχόμενων από διάφορες χώρες δεν θα πρέπει να υποσκάπτεται από μονομερείς αποφάσεις των κρατών μελών σχετικά με τον έλεγχο των εξαγωγών, οι οποίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε διαφοροποιημένη εφαρμογή των κριτηρίων ελέγχου των εξαγωγών σε συνάρτηση τόσο με την κοινή θέση⁽¹⁹⁾ όσο και με τα εθνικά κριτήρια των μεμονωμένων κρατών μελών.

6. Ενέργειες της Επιτροπής

6.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί σε μεγάλο βαθμό με τις ενέργειες που προτείνονται από την Επιτροπή και θεωρεί ότι αποτελούν σημαντικό βήμα προόδου. Σε ορισμένα σημεία επιθυμεί, ωστόσο, να προσθέσει τα εξής:

6.2 Η συνεργασία με τον ΕΟΑ είναι ζωτικής σημασίας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο συντονισμός και η συμπληρωματικότητα μεταξύ της Επιτροπής και του ΕΟΑ, όπως προτείνεται σε διάφορες ενέργειες που προβλέπονται στην ανακοίνωση, αποτελεί αναπόδραστη προϋπόθεση προόδου και επιτυχίας. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης την προώθηση των δυνατοτήτων διπλής χρήσης, όπως οι εναέριες μεταφορές.

⁽¹⁸⁾ Σύμφωνα με πολυάριθμα έγγραφα. Βλ. επίσης ΕΕ C 299, 4.10.2012, σ. 17.

⁽¹⁹⁾ 2008/944/ΚΕΠΠΑ.

6.3 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι, για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του, ο ΕΟΑ χρειάζεται πιο στέρεη χρηματοοικονομική βάση και πλήρη δέσμευση εκ μέρους των κρατών μελών. Ο ΕΟΑ θα πρέπει να επιφορτιστεί με την ανάληψη πιο σημαίνοντος ρόλου στον αμυντικό σχεδιασμό, προς υποστήριξη των κρατών μελών.

6.4 Η ΕΟΚΕ τάσσεται σθεναρά υπέρ των προτάσεων της Επιτροπής όσον αφορά τα πρότυπα και την πιστοποίηση που θα συμβάλουν στη διασυνοριακή συνεργασία της βιομηχανίας, στην περιφερειακή εξειδίκευση και στα δίκτυα αριστείας· ενθαρρύνει δε την επιδίωξη συνεργιών μεταξύ του ΕΟΑ και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ασφάλειας της Αεροπορίας (EASA), ιδίως ως προς την πιστοποίηση.

6.5 Οι ΜΜΕ, εκ παραλλήλου με τις μεγάλες εταιρείες, είναι εξαιρετικά σημαντικές για την καινοτομία και την παραγωγή στον αμυντικό τομέα της Ευρώπης. Προς υποστήριξη των προτεινόμενων ενεργειών, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη ανοικτών δικτύων. Λιγότερα, αλλά καλύτερα στοχοθετημένα (ευρωπαϊκά) έργα μπορούν να ενοήσουν την εμφάνιση νέων ευκαιριών.

6.6 Η συμμετοχή ευρέος φάσματος ΜΜΕ σε ολόκληρη την Ευρώπη θα συντελέσει επίσης στην ανάμειξη του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού χωρών. Η συμμετοχή τους μπορεί επίσης να αποτελέσει ευκαιρία για την παροχή αντιστάθμισης σε όσες χώρες στρέφονται από την αγορά «ετοιμοπαράδοτων» προϊόντων προς ευρωπαϊκές κατευθύνσεις.

6.7 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει θερμά τις ενέργειες που προβλέπονται από την Επιτροπή όσον αφορά τις δεξιότητες, οι οποίες θεωρούνται

ζωτικής σημασίας. Η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως τη θετική συμβολή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και των Διαρθρωτικών Ταμείων και χαιρετίζει το έργο που επιτελεί ο ΕΟΑ για την καλύτερη ενημέρωση των κρατών μελών, με την υποστήριξη του σχεδιασμού συγκεκριμένων έργων σε αυτούς τους τομείς.

6.8 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι στηρίζει αταλάντευτα τη δράση της Επιτροπής για την ενεργό αξιοποίηση των τεχνολογιών διπλής χρήσης.

6.9 Η ΕΟΚΕ τονίζει την ενδεχόμενη θετική σχέση μεταξύ διαστημικών και αμυντικών πολιτικών σχετικά με ήδη υπάρχοντα και νεοσχεδιαζόμενα έργα ⁽²⁰⁾.

6.10 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις δράσεις που προτείνονται στον τομέα της ενέργειας, οι οποίες συνεπάγονται επίσης τη συμμετοχή αυξανόμενου αριθμού ΜΜΕ.

6.11 Η διεθνής διάσταση είναι υψίστης σημασίας, ενώ το ίδιο θα ισχύσει και όσον αφορά την προβλεπόμενη ανακοίνωση σχετικά με ένα μακροπρόθεσμο όραμα για τους στρατηγικούς ελέγχους των εξαγωγών της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι οι εξωτερικές βιομηχανικές σχέσεις μπορούν να είναι επιτυχείς μόνον εφόσον υπάρχει μια πραγματική εσωτερική αγορά.

6.12 Τέλος, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει πλήρως το σύνολο των στρατηγικών εκτιμήσεων που εκτίθενται στο κεφάλαιο 9.2 της ανακοίνωσης.

Βρυξέλλες, 17 Οκτωβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽²⁰⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με το διάστημα, Σεπτέμβριος 2013.